

BRIEF AAN

Beste ICT-manager, CIO of CDO bij een waterschap,

Jouw waterschap werkt aan grote opgaven. De waterkwaliteit verbeteren. Omgaan met droogte en wateroverlast. De vitale waterketen weerbaar houden.

Geen waterschap kan deze opgaven alleen uitvoeren. Ze spelen zich af in stroomgebieden, veiligheidsregio's en andere samenwerkingsverbanden waarin meerdere overheden gezamenlijk moeten handelen. Daarmee ontstaat een andere vraag dan alleen of de eigen data op orde is: kan jouw waterschap met data snel en betrouwbaar bijdragen aan de bestuurlijke vragen die in die omgeving ontstaan? Daarin speel jij een belangrijke rol.

Er ligt voor jullie een belangrijke opdracht. Niet om nóg een digitaliseringsprogramma te starten, maar om regie te organiseren. Welke vragen leven bij het eigen bestuur? Welke ontstaan bij partners in het stroomgebied of in de crisisorganisatie? En kan het waterschap die informatie leveren? De opdracht: bepaal welke informatie daarvoor nodig is, wie verantwoordelijk is en welke gezamenlijke afspraken de samenwerking ondersteunen.

Makkelijker gezegd dan gedaan.

Toch zijn er aanknopingspunten. De termen zijn de laatste tijd vaak voorbijgekomen: de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS), de Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS) en het Federatief Datastelsel (FDS). Deze drie kaders geven richting. Maar ze zijn geen vertrekpunt op zichzelf. Hun waarde ontstaat wanneer jullie ze gebruiken om bestuurlijke vragen binnen én buiten het waterschap beter te adresseren. Laten we er stap voor stap naar kijken.

Begin bij de wateropgave

De digitale agenda is breed. Data, AI, cloud, informatiebeveiliging en nieuwe wetgeving vragen allemaal aandacht. Wie ieder onderwerp als een afzonderlijk project behandelt, maakt de samenhang echter steeds moeilijker.

De publieke taak moet daarom het vertrekpunt blijven. Waarop wil het bestuur kunnen sturen? Welke bestuurlijke vragen spelen bij partners in de regio? Welke informatie is daarvoor nodig? Waar is het waterschap afhankelijk van gegevens van anderen en welke data moet het zelf kunnen leveren?

Neem de waterkwaliteit. In een verband als RBO Rijn-West werken onder ander acht waterschappen en vier provincies aan dezelfde opgave uit Kaderrichtlijn Water. Welke

bestuurlijke vragen leven in dat gezamenlijke gebiedsbeeld? Hetzelfde geldt voor crisis en weerbaarheid, waar ook de veiligheidsregio en Defensie een rol spelen. Welke informatie kunnen zij van het waterschap nodig hebben? De sturingsvraag komt eerst.

NDS, IBDS en FDS hebben ieder een eigen functie

De Nederlandse Digitaliseringsstrategie, kortweg NDS, schetst de overheidsbrede richting. Overheden maken meer gezamenlijke afspraken en richten de toepassing federatief in. Dat betekent: samen bepalen wat nodig is en organisaties ruimte geven om het binnen hun eigen context uit te voeren.

De Interbestuurlijke Datastrategie, de IBDS, werkt een belangrijk deel van de dataprioriteit van de NDS uit. De strategie richt zich op verantwoord gebruik van data bij maatschappelijke opgaven. Daarbij horen niet alleen technische mogelijkheden, maar ook juridische kaders, ethische afwegingen, organisatie-inrichting en datavolwassenheid.

Het Federatief Datastelsel, het FDS, maakt deze samenwerking concreter. Het is een afsprakenstelsel voor organisaties met een publieke taak. Gezamenlijke spelregels en standaarden moeten ervoor zorgen dat organisaties data verantwoord kunnen vinden, begrijpen, delen en gebruiken. Data hoeven daarvoor niet in één centrale omgeving te staan. De bronhouder houdt verantwoordelijkheid, terwijl gezamenlijke afspraken samenwerking mogelijk maken.

De drie kaders vormen dus geen losse opdrachten. De NDS geeft richting, de IBDS verbindt verantwoord datagebruik met maatschappelijke opgaven en het FDS biedt afspraken voor gegevensdeling. Voor waterschappen ligt de uitdaging in de toepassing.

Neem opnieuw de waterkwaliteit als voorbeeld. De NDS vraagt overheden om niet ieder voor zich te digitaliseren, maar samen te werken vanuit gedeelde doelen en afspraken. De IBDS helpt vervolgens om te bepalen welke gegevens nodig zijn om de waterkwaliteit te volgen en te verbeteren. Het FDS biedt de basis om afspraken te maken over definities, bronhouderschap, metadata en de manier waarop betrokken organisaties gegevens delen.

In de praktijk begint dat bij de informatie die bestuurders gezamenlijk nodig hebben. Van daaruit bepalen waterschappen en ketenpartners welke indicatoren eenduidig moeten worden beschreven, wie de bron beheert en welke kwaliteit nodig is. Bestuurders, beleidsmakers en uitvoerders kunnen ondertussen vanuit een gedeeld informatiebeeld werken. Zo worden NDS, IBDS en FDS een bestuurlijke sturingsvraag, in plaats van drie afzonderlijke beleidsdossiers.

Regie is meer dan governance op papier

Een regiemodel klinkt al snel als een nieuw schema met rollen en overlegstructuren. Dat is niet wat wij bedoelen.

Regie betekent dat je een vaste verbinding organiseert tussen maatschappelijke opgaven, bestuurlijke doelen, KPI's, processen, informatie en eigenaarschap. Op sectorniveau maak je afspraken over de gezamenlijke basis voor de regionale samenwerking. Binnen ieder waterschap beleg je de verantwoordelijkheid voor de toepassing.

Zo'n regiemodel maakt ten minste vier zaken duidelijk:

Waarop je stuurt.	Welke maatschappelijke opgaven en bestuurlijke doelen vragen om gezamenlijke informatie?
Welke afspraken je deelt.	Welke definities, standaarden en kwaliteitseisen moeten voor alle betrokken partijen hetzelfde zijn?
Wie verantwoordelijk is.	Wie beslist over een definitie, bewaakt de kwaliteit, beheert de bron en spreekt partijen aan wanneer afspraken niet werken?
Hoe je blijft ontwikkelen.	Hoe toets je de werking in de praktijk, hoe stuur je bij en welke kennis hebben professionals nodig om de regie zelf te voeren?

Daarmee wordt data geen afzonderlijk onderwerp van ICT of een datateam. Bestuur, directie, domeinen, informatievoorziening en uitvoering krijgen ieder een herkenbare rol.

Begin met het gesprek dat nu nodig is

Waterschappen hoeven niet te wachten tot ieder landelijk kader volledig is uitgewerkt. Veel van het voorbereidende werk kan nu al beginnen. Start daarbij niet alleen met wat het FDS, Het Waterschapshuis of andere organisaties van jullie vragen. Begin bij de eigen ambities. Welke wateropgaven willen het waterschap en zijn ketenpartners realiseren? Welke prestaties en risico's wil het bestuur kunnen volgen? En waar ontbreekt nu de informatie om tijdig bij te sturen?

Breng daarna in kaart bij welke wateropgaven meerdere organisaties dezelfde informatie gebruiken. Onderzoek waar definities verschillen, waar eigenaarschap onduidelijk is en waar lokale oplossingen gezamenlijke uitvoering bemoeilijken. Bepaal vervolgens wat de sector gezamenlijk moet afspreken en welke ruimte ieder waterschap nodig heeft. Zo verbind je de eigen organisatieambities met de interbestuurlijke afspraken die samenwerking mogelijk maken.

Dat gesprek hoort niet alleen aan een technische tafel. Betrek bestuur en directie, de verantwoordelijke domeinen, informatiemanagement en de mensen uit de uitvoering. Zij moeten samen bepalen wat bestuurlijk nodig, organisatorisch haalbaar en informatief betrouwbaar is.

Onze oproep aan managers ICT, CIO's en CDO's is daarom eenvoudig: maak van de NDS, IBDS en het FDS geen verzameling nieuwe dossiers. Gebruik ze om het interne gesprek over sturing, verantwoordelijkheid en samenwerking te starten.

Met vriendelijke groet,

Datavolwassenheid.nl

Wil je met iemand van buiten naar die opgave kijken? We praten graag met je mee over de belangrijkste sturingsvraag en een logische eerste stap. **Neem contact met ons op** voor een eerste gesprek.